

## PŘEDKLÁDACÍ ZPRÁVA

### 1. Úvod

Materiál je na jednání vlády předkládán z důvodu plnění úkolu II/1a daného usnesením vlády ze dne 10. července 2017 č. 503, a to konkrétně bodu 9.3.1 Souhrnného akčního plánu. Navýšení státní garance programu na řešení ekologických škod vzniklých před privatizací hnědouhelných těžebních společností v Ústeckém kraji a v Karlovarském kraji také umožní z velké části realizovat projekty sanace, rekultivace a následné revitalizace území výše uvedených krajů, čímž dojde ke splnění cílů daných Konceptí řešení ekologických škod vzniklých před privatizací hnědouhelných těžebních společností v Ústeckém kraji a v Karlovarském kraji. Koncepte svými sanačními a revitalizačními projekty naplňuje program. Vychází ze souhrnných plánů sanací a rekultivací uhelných společností, územních plánů obcí i jejich rozvojových aktivit. Zahrnuje všechny práce směřující k obnově dotčeného území, tj. ke znovuoživení rekultivované krajiny, komerčnímu využití vybraných ploch za účelem snižování míry nezaměstnanosti vytvářením podmínek pro rozvoj podnikatelských aktivit, rozvoj turistiky, cestovního ruchu a případně k dalšímu znovuosídlení.

Proces transformace hornictví i komplexně pojatého útlumu byl zahájen v roce 1992. Cílem transformace bylo vytvořit podmínky pro vznik konkurenceschopných uhelných akciových společností.

V průběhu transformace v letech 1993 – 1994 privatizací jednotlivých státních podniků a jejich těžebních lokalit v podkrušnohorských revírech vznikly tři akciové společnosti:

- Mostecká uhelná společnost, a.s.,
- Severočeské doly Chomutov, a.s.,
- Sokolovská uhelná a.s.

Z důvodu zařazení do útlumu nedošlo k privatizaci těžebního podniku Palivový kombinát Ústí nad Labem, který ukončil v roce 1997 těžbu na Lomu Chabařovice. Povinnost zabezpečit sanaci a rekultivaci území tohoto lomu přešla plně na stát, který ji realizuje prostřednictvím státního podniku Palivový kombinát Ústí.

V rámci privatizace těžebních podniků se v příslušných privatizačních projektech odpovídajícím způsobem nedořešilo finanční vypořádání souvisejících ekologických škod. Uhelné společnosti však převzaly od státu nejen těžební lokality, ale i rozsáhlá území určená k ekologické a případně i hospodářské revitalizaci, na kterou nebyla vytvořena potřebná finanční rezerva. Nevytvořená finanční rezerva za období od zahájení těžby do termínu privatizace příslušných těžebních organizací (po odečtení do té doby již realizovaných sanačních a rekultivačních prací) představuje tzv. důlně-ekologickou zátěž, tj. ekologickou škodu.

Této skutečnosti si vláda České republiky byla vědoma, a proto rozhodla o své spoluúčasti na řešení ekologických škod.

### 2. Problematika řešení ekologických škod

Vlastnímu rozhodnutí vlády ČR o vypořádání ekologických škod předcházela řada studií, které vyčíslily výši ekologických škod.

Například dle expertní studie „Důlní ekologické zátěže v hnědouhelném hornictví ČR“ zadané Ministerstvem průmyslu a obchodu v roce 2000 byly náklady vztažené na rekultivace a sanace (bez revitalizačních projektů) stanoveny do výše 15,7 mld. Kč. Ve studii je uvedeno, že tato částka byla upravena korekčním faktorem 0,75, který vyjádřil tendence racionalizace a snižování nákladovosti sanací a rekultivací. Tento korekční faktor byl nastaven s ohledem na výsledky politických jednání k problematice řešení ekologických škod. Skutečné náklady dle

autora studie Ing. Štýse, DrCs., byly vyčísleny na 19,6 mld. Kč. Výsledná částka 15,7 mld. Kč dle této studie byla podkladem pro rozhodnutí vlády o stanovení nákladů na odstranění ekologických škod.

Je však nutno zdůraznit, že vypočítané náklady zahrnovaly pouze sanační a rekultivační projekty bez revitalizačních projektů, odpovídaly cenovým kalkulacím v letech 2000 – 2001 a finanční ohodnocení sanačních a rekultivačních projektů nezahrnovalo položku DPH.

Na základě výše uvedené analýzy a Zprávy o hospodářské situaci Ústeckého kraje vláda České republiky přijala následující usnesení:

UV č. 50/2002, kterým:

- uznala naléhavou potřebu řešit ekologické škody, které vznikly před privatizací hnědouhelných těžebních společností a před účinností novely horního zákona v Ústeckém kraji,
- rozhodla o postupném vyčlenění částky 15 mld. Kč z privatizačních výnosů, s první tranší ve výši 3 mld. Kč na účast státu na nákladech revitalizace krajiny narušené těžební činností státních hnědouhelných podniků ve vymezeném území Ústeckého kraje po dobu 10 let;

UV č. 189/2002, kterým:

- rozšířila vymezené území dle usnesení vlády č. 50/2002 o území Karlovarského kraje;

UV č. 272/2002, kterým:

- definovala ekologickou škodu, tzn. škodu na životním prostředí jako takový stav území narušeného těžbou, který je v rozporu s ekologicky či hygienicky únosným stavem a s obecně závaznými právními předpisy,
- definovala soubor prací na odstraňování škod na životním prostředí, jejichž cílem je při využití rekultivačních a sanačních prací revitalizace krajiny, tj. soubor činností směřujících k tvorbě a obnově:
  - a) lesních porostů,
  - b) zemědělských pozemků,
  - c) vodních složek krajiny,
  - d) krajinné zeleně,
  - e) biokoridorů a biocenter,
  - f) území pro účely využití volného času,
  - g) ekologicky a přírodovědně orientovaných území,
  - h) stavebních pozemků.

### **3. Rozdělení finančních prostředků programu 15 miliard**

Rozdělení finančních prostředků je klíčové pro stanovení disponibilních zůstatků z celkových alokovaných finančních prostředků pro jednotlivé subjekty. Výchozí částka 15 miliard se opírá o skutečnost, že vláda svým usnesením č. 50/2002 alokovala finanční prostředky ve výši 15 mld. Kč. Tuto částku je potřeba brát jako maximální a nepřekročitelnou, a proto do ní musí být zahrnuty i veškeré související odvody DPH, přestože se s nimi původně nepočítalo. Stanovení alokací vychází z dohodnutých či schválených poměrů rozdělení prostředků mezi oba kraje a mezi obce a uhelné společnosti v rámci obou krajů. Nejprve jsou z částky 15 mld. odečítány náklady nezbytné na koncepční materiály a supervizní činnost Ministerstva financí. Zbývající částka se pak dělí mezi Ústecký a Karlovarský kraj, a to v poměru 68,3 % ku 31,7 %, který byl odsouhlasen na 37. jednání mezirezortní komise. V rámci Karlovarského kraje se dle dohody mezi uhelnou společností a krajem dělí prostředky v poměru 70 : 30. V rámci Ústeckého kraje se dělí prostředky mezi uhelné společnosti a kraj v poměru 80:20 do výše 7,690 mld. Kč, a poté v poměru 70 : 30. V rámci uhelných společností v Ústeckém kraji se plně hradí náklady na projekty státního podniku Palivový kombinát Ústí a zbývající prostředky se dělí v poměru 50 : 50 mezi Severočeské doly a.s. a bývalou Mosteckou uhelnou společností, a. s. Rekapitulace

čerpání finančních prostředků programu 15 miliard dle jednotlivých oprávněných žadatelů je uvedena v **Příloze č. 1**.

#### **4. Dosavadní čerpání finančních prostředků na řešení ekologických škod**

Na řešení ekologických škod v Ústeckém a Karlovarském kraji vláda uvolnila finanční částku ve výši 15 mld. Kč v následujících tranších:

|                 |                 |             |
|-----------------|-----------------|-------------|
| - první tranše  | UV č. 50/2002   | 3,0 mld. Kč |
| - druhá tranše  | UV č. 1075/2004 | 1,5 mld. Kč |
| - třetí tranše  | UV č. 888/2005  | 3,0 mld. Kč |
| - čtvrtá tranše | UV č. 637/2006  | 3,0 mld. Kč |
| - pátá tranše   | UV č. 624/2008  | 3,0 mld. Kč |
| - šestá tranše  | UV č. 882/2009  | 1,5 mld. Kč |

Mezirezortní komise pro řešení ekologických škod vzniklých před privatizací hnědouhelných těžebních společností v Ústeckém a Karlovarském kraji k **30. 6. 2017** posoudila, schválila a doporučila k realizaci celkem **347 projektů** (tento údaj zahrnuje realizaci staveb, realizaci dodatečných stavebních prací, zhotovení realizačních projektových dokumentací, zpracování studií a odborných posudků, nezahrnuje projekty schválené mezirezortní komisí, které byly na žádost předkladatele vyřazeny z předmětného programu) s předpokládanými finančními náklady ve výši **15,410 mld. Kč** (tento údaj je nutno považovat za orientační, protože u v současnosti nerealizovaných projektů se jedná pouze o předpoklad finančních nákladů). Supervizní činnost na realizovaných projektech představuje částku 186 mil. Kč. Reálně vyčerpané finanční prostředky u **212 projektů** s ukončenou realizací činí **9,317 mld. Kč** a u **37 projektů** v realizaci je to **2,804 mld. Kč**. Zbývající finanční částka potřebná k dofinancování realizovaných projektů dle realizačních smluv činí 0,717 mld. Kč. Odhad finanční **částky potřebné k dofinancování projektů** schválených mezirezortní komisí a projektů schválených dosud pouze na zpracování projektové dokumentace, u kterých nedošlo k výběru zhotovitele, činí **2,337 mld. Kč**, kdy zůstatek pro uzavření nových smluv činí **1,740 mld. Kč**. Tento stav však neohrožuje realizaci projektů, a to z důvodu minimálně 30% úspory finančních prostředků vzešlé z výběrového řízení. Stav čerpání finančních prostředků programu 15 miliard k 30. 6. 2017 je uveden v **Příloze č. 2**.

#### **5. Navýšení státní garance na řešení ekologických škod vzniklých před privatizací hnědouhelných těžebních společností v Ústeckém kraji a v Karlovarském kraji**

Z předcházejícího textu je zřejmé, že stanovení výše finanční částky na řešení ekologických škod, které vznikly před privatizací hnědouhelných těžebních společností, a to částky 15 mld. Kč, bylo politickým rozhodnutím. Původní předpoklad snížení cen zakázek prováděnými výběrovými řízeními byl v podstatě vynulován, vzhledem ke zvyšování nákladů na realizaci zakázek prudkým nárůstem cen energií, pohonných hmot, stavebních materiálů apod.

Deficit finančních prostředků na řešení revitalizačních projektů obcí byl částečně řešen usnesením vlády č. 631/2008, ke "Zprávě o možnosti posílení revitalizačních programů a rezocializačních opatření finančními prostředky státního rozpočtu ČR". Tímto usnesením vláda vzala vědomí výše uvedenou zprávu, schválila každoroční uvolnění finančních prostředků ve výši 800 mil. Kč z výnosů prodeje privatizovaného majetku a zisku z účasti státu v obchodních společnostech, z tzv. „Fondu privatizace“, na posílení revitalizačních programů Ústeckého a Karlovarského kraje a uložila ministru financí připravit do 30. září 2008 ve spolupráci s ministrem průmyslu a obchodu návrh systému postupu dislokačního uvolnění finančních prostředků do rozpočtů jednotlivých krajů. Při výpočtu částky podílu z 800 mil. Kč, která přináleží jednotlivému kraji, se vycházelo ze vztahu k emisím TZL, SO<sub>2</sub>, NO<sub>x</sub> a odbytové těžbě uhlí. Kalkulovaná finanční částka pro Ústecký kraj činila 424 mil. Kč a pro Karlovarský kraj 107 mil. Kč. Ze strany Ministerstva průmyslu a obchodu byl v této věci zpracován materiál na jednání vlády, který však nebyl na jednání vlády předložen.

Ministerstvo průmyslu a obchodu proto již v roce 2009, kdy po schválení uvolnění šesté tranše finančních prostředků bylo zřejmé, že finanční náklady na realizaci projektů schválených mezirezortní komisí převyšují státní garanci, vypracovalo na jednání vlády materiál s podrobným popisem čerpání finančních prostředků a zdůvodněním nutnosti navýšení státní garance na řešení ekologických škod, které vznikly před privatizací hnědouhelných těžebních společností. Tento materiál byl ještě před rozesláním do mezirezortního připomínkového řízení zaslán ke stanovisku ministru financí. Vzhledem k jeho zápornému stanovisku k navýšení státní garance, a to zvláště z důvodu v té době nevyčerpaných finančních prostředků, nebyl na jednání vlády předložen.

Jak bylo uvedeno, vládou vymezených 15 mld. Kč bylo politickým rozhodnutím, které nerespektovalo skutečnou potřebu finančních prostředků na rekultivaci a revitalizaci území, která přesahovala 20 mld. Kč. Také je nutné připomenout, že v důsledku zvyšující se sazby DPH (z původních 5 % na současných 21 %) na vlastní projekty reálně zbývá jen 12,4 mld. Kč. Vládou vymezené prostředky neumožní naplnění cílů daných Konceptcí. Bez odstranění ekologických škod není možné dokončit komplexní revitalizaci území, která je podmínkou pro následnou rezocializaci, další rozvoj postiženého území a změnu image regionu.

Ministerstvo průmyslu a obchodu, jako garant činnosti mezirezortní komise, a tudíž také jako jakýsi koordinátor postupu prací, považuje za velmi důležité či dokonce nezbytné dokončení projektů, které jsou úzce spjaté s již realizovanými akcemi, které jsou předkládány a následně realizovány v etapách. Jedná se převážně o rekultivaci bývalých výsypků hnědouhelných lomů a revitalizaci vodních toků. Provedení rekultivace pouze lokálních území těchto výsypků by velmi ztížilo realizaci následných revitalizačních opatření (obnovení původních komunikací, výstavba cyklostezek a zón oddychu a rekreace). Velmi důležité je i provedení revitalizace vodních toků. Pro rozvoj regionů jsou zásadní také projekty přípravy území pro následnou výstavbu rodinných domků a projekty výstavby základní infrastruktury.

Komplexní revitalizaci území postiženého důlní činností budou vytvořeny nejenom předpoklady pro jejich začlenění do celkového krajinného rázu regionu, ale i předpoklady pro rozvoj nových netradičních odvětví jeho výhledového hospodářského zaměření, mj. i v oblasti využití volného času, turistiky a cestovního ruchu. Přehled projektů navržených k projednání a případné realizaci po navýšení státní garance programem 15 miliard je uveden v **Příloze č. 3**. Předpokládaný součet nákladů projektů je 4,3 mld. Kč. Nutno upozornit, že pokud úspora nákladů získaná při výběrových řízeních sníží náklady na celkové 3 mld. Kč, vč. DPH, nebudou realizovány projekty nad tento finanční rámec.

Realizaci navržených projektů budou, tak jako dosud, předcházet tři schvalovací fáze:

1. projednání a schválení projektu v příslušné mezirezortní komisí,
2. schválení vládou ve skupině prioritních projektů,
3. zahrnutí do souboru 13 prioritních projektů na daný rok na základě dohody mezi MPO a MF.

I přes skutečnost, že zůstatek finančních prostředků pro uzavření nových smluv činí **1,740 mld. Kč**, považuje Ministerstvo průmyslu a obchodu navýšení státní garance za velmi důležité, a to z důvodu, že tato skutečnost bude jasným podnětem pro předkladatele projektů k zahájení projekční přípravy. Pro obce, které mají projektovou dokumentaci již zpracovanou (z velké míry z finančních prostředků programu), to bude signálem a důvodem k zajištění stavu projektů tak, aby mohly být součástí zadávací dokumentace na vyhlášení veřejné zakázky na jejich realizaci (např. udržování stavebních povolení, aktualizace výsledků průzkumů, porovnávání současného stavu předmětných území). Tato činnost je však nákladná záležitost, což může být problém především u menších obcí s omezeným rozpočtem, kdy obce vyžadují záruky realizace projektů.

## **6. Procesování v rámci Programu**

Tak jako doposud budou projekty uvedené v Příloze č. 3 posuzovány mezirezortní komisí pro řešení ekologických škod vzniklých před privatizací hnědouhelných těžebních společností

v Ústeckém kraji a v Karlovarském kraji. V případě naplnění ustanovení Aktualizované Směrnice pro řešení ekologických škod vzniklých před privatizací hnědouhelných těžebních společností v Ústeckém kraji a v Karlovarském kraji bude schválena jejich realizace a budou doporučeny Ministerstvu financí k zadání veřejné zakázky ve smyslu zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek.

Ministerstvo financí bude zadavatelem veřejné zakázky na realizaci projektů, zároveň bude investorem a bude prostřednictvím jím jmenovaného supervizora provádět věcnou i finanční kontrolu staveb.

## **7. Harmonogram finančního plnění v jednotlivých letech**

V letech 2018 a 2019 bude probíhat zadávání prioritních projektů schválených vládou ČR usnesením vlády č. 480/2017 na základě střednědobého plánu, který je vzájemně odsouhlasen mezi Ministerstvem průmyslu a obchodu a Ministerstvem financí. Tyto projekty jsou začleněny v částce původních 15 mld. Kč. Zadávání projektů v rámci navýšených 3 mld. Kč bude zahájeno v letech 2019 – 2020. Každoročně budouv souladu s nastavenými pravidly zahájena zadávací řízení v rozsahu minimálně 13 projektů, a to dohromady pro program v Ústeckém a Karlovarském kraji a pro program v kraji Moravskoslezském.

Akcelerace zadávání projektů bude zajištěna kratšími procesními postupy při zadávání veřejných zakázek dle zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů.

Rychlost zadávání prioritních projektů je značně závislá na celkové finanční kondici tzv. „Fondu privatizace“, ze kterého je program na odstraňování škod vzniklých před privatizací hnědouhelných těžebních společností v Ústeckém a Karlovarském kraji financován. Finanční možnosti „Fondu privatizace“ budou průběžně Ministerstvem financí vyhodnocovány a výsledky vyhodnocení budou ve spolupráci s Ministerstvem průmyslu a obchodu implementovány do procesu stanovování a zadávání prioritních projektů.

## **8. Závěr**

Zahraniční i naše zkušenosti jednoznačně prokázaly, že ekologická sanace ploch devastovaných těžbou je důležitým předpokladem dalšího ekonomického rozvoje území. Je to krok velmi nákladný a dlouhodobý. Usnesením vlády č. 50/2002, 189/2002 a 272/2002 byla v roce 2002 úspěšně zahájena organizační a finanční intervence státu v oblasti ekologické a částečně hospodářské revitalizace regionů dotčených těžbou hnědého uhlí do privatizace uhelných společností v Ústeckém a Karlovarském kraji.

Lze konstatovat, dokončení procesu sanace a rekultivace a následná revitalizace území se projeví zvýšením jeho sociální kvality. Tu lze charakterizovat lepší dostupností a obhospodařovatelností území, umožněním výstavby na těžbou devastovaných nebo ovlivněných územích s možností následného ekonomicky aktivního využití zastavěného území a dále podporou efektivních způsobů využívání volného času obyvatel a umožnění rozvoje sportu. Zlepšení celkového image těžebně-průmyslových oblastí souvisí i se zvýšením atraktivity pro investory, se stabilizací sociálního prostředí, struktury obyvatel a celkového osídlení. Výsledky realizace některých projektů programu jsou zřejmé z **Přílohy č. 4.**

**Vzhledem k výše uvedenému navrhuje Ministerstvo průmyslu a obchodu vládu ČR, aby schválila navýšení státní garance na řešení ekologických škod vzniklých před privatizací hnědouhelných těžebních společností v Ústeckém a Karlovarském kraji z 15 mld. Kč na 18 mld. Kč.**

Program řešení ekologických škod vzniklých před privatizací hnědouhelných těžebních společností v Ústeckém kraji a v Karlovarském kraji se svým zaměřením nepřekrývá s programy financovanými z ESI fondů a nebude tedy docházet ke dvojímu financování stejných aktivit.

Předkládaný materiál nijak neovlivňuje bezpečnost státu a nedotýká se rovnosti příležitostí a postavení žen a mužů. Schválení materiálu bude mít kladné dopady na životní prostředí.

Navrhované řešení nepřináší zvýšení nároků na státní rozpočet.

Součástí části II. materiálu jsou přílohy 1 – 4.